

Les cançons infantils de burla a Benissa

Als meus pares i iaïos

Les cançons infantils de burla són aquelles que els xiquets canten amb el propòsit de riure's d'algun company, fer-lo enfadar, ridiculitzar-ne alguna particularitat física o provocar l'humor. Aquestes cançons o recitacions es canten normalment de forma pública, i tant de manera individual com col·lectiva. Sovint s'insereixen en jocs, bromes o entreteniments per als fills.

D'entre totes les cançons del gènere, se'n poden destriar de diferents tipus: les al·lusives, que fan referència a companys mitjançant el seu nom i que de vegades juguen amb el doble sentit i els eufemismes, a més d'incorporar habitualment obscenitats; les malparlades, que són les que fan una sàtira directa; i les gracioses o iròniques, que sols pretenen provocar una riallada. Aquests tres models també poden combinar-se entre ells, però sempre mantenint un to irònic o sarcàstic. Unes altres característiques ho són, d'altra banda, les pròpies del llenguatge oral: l'ús de col·loquialismes, dialectalismes i algun barbarisme.

En el present article hem dut a terme una recopilació de les cançons infantils de burla que canten els xiquets, i els no tan xiquets, benissers, i a més a més hem fet una breu explicació del context en què es donen. Heus-les ací:

BURRO VALENT

El margall (*Hordeum murinum*) i la cugula (*Avena sterilis*) són unes plantes que trauen unes espigues que els xiquets agafen i se les llancen per a divertir-se o per a burlar-se d'algun amigueta. Si aquest no s'adona que les duu enganxades a la roba, els amics li canten:

"Burro valent:
porta la càrrega i no se la sent.
Burro bajoca / Burro gallofa:
porta la càrrega i no se la toca (Soler 2008: 31)".

EIXE BOU NO VAL RES

Eixe bou no val res és una cançó que els infants entonen quan juguen a bous. En aquest joc, un xiquet, imitant les banyes del bou amb els dits índex estesos sobre els polsos, fa d'aquest brau animal i acaça a la resta de participants, que el toregen. Si qui fa de bou tossa a algú, aquest paga, és a dir, farà de bou. Si, per contra, no agafa a ningú, es burlaran cantant-li:

Eixe bou no val res,
que li furten els diners.

Els xiquets també fan burla dels companys que tenen els noms següents¹:

CENTO MENTO

Cento mento,
cul de pastera
minja merda / es tira un pet
i no s'antera.

BATISTE, TISTE

Batiste, tiste,
té una pistola,
i acaça les xiques / les dones
amb camisola.²

QUICO, EL MICO

Versió 1:

Quico, el mico,
cul baixet,
pixa tort i caga dret,
en sentir rumor de guerra,
Quico, el mico, cau en terra.

Versió 2:

Quico, el mico,
baix pastera,
fes-me lloc
que tinc caguera.

JAUME CATAUME

Jaume cataume,
repica el tambor
a casa les xiques
del carrer major.

TERESA, LA MARQUESA

Teresa, la marquesa,
té falta de sabó,
xiribí, xiribó.

MARIA, LA XILIVIA**Versió 1:**

Maria, la xilívia,
trencadora de setrills,
sa mare la reganyava
devant de tots els fadrins.

Versió 2:

Maria, la xilívia,
tenia un forat al cul,
sa mare li'l ventilava / netejava
i son pare li feia llum.

CATALINA, MANYA MEUA

Catalina, manya meua,
no te les minjaràs totes,
que ta mare té la clau
de la caixa de les coques.

CATALINA MANGANXES

Catalina manganxes
no té melic,
li n'han fet *uno* de pasta
i li s'ha florit.

RITA, RITA

"Rita, Rita,
quan pixa,
s'asguita,
quan caga,
s'asgarra
per baix la tafarra (Soler 2009: 138)".

Hi ha unes altres recitacions per a riure's del company
que ha perdut el lloc que ocupa:

A: El que se fue a Sevilla
perdió su silla.

Amb respostes dels dos protagonistes:

B: Y el que va i viene,
su silla tiene.

A: Si al que està le conviene,

del qui insulta:

El que lo dice lo és,
con el culo al revés,

i dels companys de distint sexe que es barallen
verbalment:

A: Los que se pelean,
se desean.

B: I los que no,
se morrean.

D'altra banda, els pares, encara que en un altre sentit,
també fan ús d'aquest tipus de cançons:

PARDALET DE L'ESTIU

Aquesta cançó s'empra, segons els nostres informadors, per a fer riure el xiquet que plora de manera irreal o intentant cridar l'atenció, i, alhora, burlar-se dels seus plors. De la mateixa opinió és Monjo, que afirma que es tracta d'una cançó "per burlar-se dels canvis ràpids de caràcter que solen tenir els infants i mofar-se dels plors infantivols" (Monjo 2004: 144). Una altra opinió que cal fer constar és la de Bataller. Segons aquest estudiós, la cançó la cantaven els infants "seguint al company que, sense motiu suficient, estava plorant, i de sobte reacciona rient" (Bataller 1986: 28).

Versió 1:

Pardalet de l'estiu,
canta i no plores,
que anirem a la fira
i comprareu coses.³

Versió 2:

Pardalet de l'estiu,
tan prompte plora
tan prompte es riu.

Versió 3:

Pardalet d'estiu,
que plora i es riu.

A tall de conclusió, només donaré un petit consell en forma de dita popular, que de segur heu escoltat dir a alguna persona gran: el que es burla el dimoni el furga.

Francesc-Xavier Soler i Garcia
Licenciat en Filologia Catalana

Informants: Maria Garcia Ginestar, Teresa Crespo Banyuls, Mari Carme Ronda Abad, Paquita Sendra Cabrera, Paquita Ribes Crespo, Àngela Ginestar Sivera, Antoni Banyuls Pérez, Margarita Crespo Santacreu, Blai Garcia Crespo, Francisco Crespo Ivars, Aureli Rodríguez Muñoz, Teodoro Crespo Mas, Aitana Morell Fernández i Jaume Ivars Ibáñez.

Agraïments: A tots els informants, per fer possible aquest article.

Bibliografia:

BATALLER CALDERÓN, J. (1986), *Jocs populars*, Ed. Bullent.

COLOMINA I CASTANYER, Jordi (1993), "Enigmística popular valenciana: endevinalles eròtiques i escatològiques de les terres valencianes de migjorn", *Quaderns de Migjorn*, 1, pp. 79-95.

GUARDIOLA I SAVALL, M.I. & BELTRAN I CALVO, V. (2005), *Bolulla la caramulla: Cultura popular i llengua d'un poble de la Marina*, Institut de cultura "Juan Gil-Albert".

MONJO I PASQUAL, EA. (1994), *Saba vella*, Institut d'estudis comarcals de la Marina Alta.

(2004), *Cançons nostres*, Ajuntament de Teulada.

MORANT, R. & PEÑARROYA, M. (1996), *Llenguatge i cultura: Per a una ecologia lingüística*, Universitat de València.

PASTOR I GORDERO, P. & SASTRE TORRENS, J. & CENDRA I PIERA, J. (2004), *El patrimoni musical d'arrel popular a la Marina Alta: el cançoner tradicional de Teulada*, Ajuntament de Teulada & Associació cultural Amics de Teulada & Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta.

SALA GINER, D. (2001), *Murla. Cançons del meu poble*, Institució Alfons el Magnànim.

SOLER I GARCIA, FX. (2008): *Vocabulari benisser*

de plantes, ocells i animals invertebrats i vertebrats,
Ajuntament de Benissa.

(2009): Els retrucs lingüístics a Benissa, *Llibre de Festes de Benissa 2009*, pp. 136-138.

¹ En aquestes recitacions referides a noms propis, sempre s'intenta fer una mínima rima a l'estil dels retrucs de nom propi - escarni:

"A: Miquel
B: Miquel de la mel (Soler 2009: 137)"

"A: Tomàs
B: Tomàs, el de la pipa al nas (Soler 2009: 137)"

De fet, d'aquestes cançons s'originen alguns retrucs:

"A: Maria
B: Maria, la xiívia (Soler 2009: 137)"

"A: Rita
B: Rita, la que es pixa s'asguita (Soler 2009: 137)"

² Jordi Colomina compilà unes endevinalles eròtiques a les comarques del migjorn valencià molt semblants a aquesta cançó infantil. L'única diferència radica en que no apareix el propietari de la pistola / pardal:

"Un pardal que té ulls i no veu,
té ales i no vola
i pilla les dones en camisola.
(la faixa o el cosset; Elx) (Colomina 1993: 83)".

"Un pardal que té ales i no vola
i agarra les dones en camisola.
(el cosset; Castalla, Penàguila)
(Colomina 1993: 83)".

S'ha de mencionar també que Colomina trobà a Catalunya una versió idèntica de l'endevinalla que

va recollir a Elx: "Té ulls y no hi veu, / té alas y no vola, / y busca las noyas / en camisola [Pelay n° 136] (Colomina 1993: 83)".

Per últim, farem esment d'un refrany benisser, similar a la cançó de *Batiste, tiste* i les endevinalles eròtiques adés citades, sobre els habitants de la veïna vila de Teulada:

Teuladà, pica i vola, i s'endú les xiques amb camisola.

³ I per al xiquet que li agrada massa anar a la fira, li diuen: "A la fira no vages si no tens diners".